

EXPERIENȚA PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN PRIVIND ÎMPLETIREA ACTIVITĂȚII LEGALE ȘI ILEGALE ÎN PERIOADA 1924—1944

de prof. dr. NICOLAE PETREANU

Făurirea Partidului Comunist Român la Congresul din mai 1921 a răspuns unei necesități adînc resimțite de mișcarea muncitorească din țara noastră, nevoii ca aceasta să-și asigure forța politică aptă s-o mobilizeze, s-o conducă și să-i inspire lupta de eliberare în noile condiții istorice. Și, într-adevăr, începînd din 1921 clasa muncitoare, sub conducerea partidului comunist, a prezentat și și-a spus cuvîntul în toate momentele mai importante, s-a situat în fruntea luptei pentru libertate și progres social, pentru cauza construirii socialismului și comunismului în patria noastră.

Misiunea pe care și-a asumat-o Partidul Comunist Român n-a fost nici simplă și nici ușoară. Dimpotrivă, drumul său de luptă a fost marcat de obstacole și greutăți, de încercări aspre, unele dintre ele dramatice. Timp de 20 de ani comuniștii au fost nevoiți să-și desfășoare activitatea revoluționară în condițiile unui regim de teroare nemaiîntîlnit. Dar, așa cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu, „nici închisorile, nici schingiuirile, nici gloanțele, nici moartea nu au putut opri dezvoltarea mișcării revoluționare, creșterea și întărirea Partidului Comunist Român...”¹, care, întemeindu-și activitatea pe tradițiile înaintate ale mișcării noastre muncitorești, pe legătura organică cu realitățile țării, spiritul revoluționar și internaționalismul militant, s-a situat în fruntea luptei pentru libertate și progres social, s-a afirmat ca exponent fidel și promotor curajos al intereselor și năzuințelor fundamentale ale poporului român.

Este cunoscut faptul că în primii ani de existență partidul comunist și-a desfășurat activitatea în condiții legale, concentrîndu-și atenția, îndeosebi, asupra consolidării sale organizatorice, acțiunii de atragere a clasei muncitoare în sindicate unice, îndrumării tineretului muncitor pentru organizarea sa revoluționară.

Creșterea prestigiului P.C.R., a influenței sale în rîndurile maselor muncitoare, politica sa democratică, populară și revoluționară au îngrijorat clasele exploatare. Evoluția vieții politice românești ducea inevitabil către formarea unei coaliții de forțe opoziționiste, avînd în componența sa factori de acțiune social-politică revoluționară. În aceste împrejurări,

¹ Nicolae Ceaușescu, *60 de ani de slujire devotată a poporului, de luptă pentru dreptate socială și libertate națională, pentru construirea socialismului și ridicarea bunăstării maselor, pentru independența patriei, colaborare internațională și pace. Expunere la adunarea festivă din Capitală consacrată aniversării a 60 de ani de la făurirea Partidului Comunist Român*. Edit. Politică, București, 1981, p. 120.

nevoite să accepte existența partidului comunist, clasele dominante au recurs într-o măsură crescândă la constrîngerii, prin intermediul stărilor excepționale și al cenzurii, încălcînd în mod arbitrar prevederile democratice constituționale.

După un sir de acțiuni restrictive, pregătitoare, în iulie 1924, din inițiativa guvernului liberal, aflat atunci la putere, Comandantul Corpului II armată a emis ordonanțele 2 și 3 prin care partidul comunist și alte organizații muncitorești au fost dizolvate².

Deși se aștepta la o astfel de măsură, conducerea partidului n-a fost pe deplin pregătită pentru a micșora consecințele care decurgeau dintr-o asemenea situație. Încă din momentul apariției pe arena vieții politice, mișcarea muncitorească și socialistă, organizațiile politice ale clasei muncitoare au activat legal, cu excepția anilor de război, cînd împrejurările și legile militare au restrîns și interzis vremelnice activitatea socialistilor români. Militanții comuniști, dintre care mulți activaseră în P.S.D.R., nu aveau o experiență de activitate ilegală, ceea ce a făcut ca în momentul scoaterii partidului în afara legii să se resimtă efectele acestei situații anormale pentru activitatea partidului.

Pentru partidul comunist, căruia burghezia nu-i permitea să-și desfășoare legal activitatea, găsirea unor forme și mijloace legale de manifestare, care să-i dea posibilitatea ca, activînd în ilegalitate, să se poată totuși adresa maselor în chestiunea vitală, să le poată mobiliza la acțiuni, era una din problemele de cea mai mare importanță. De stabilirea unui raport just între activitatea legală și cea ilegală, de folosirea cu pricepere a oricăror posibilități ce se iveau pentru activitatea legală în mase depindea în mare măsură succesul activității partidului comunist aflat în ilegalitate.

În noile împrejurări, partidul comunist întîmpina mari dificultăți și în ceea ce privește crearea unei structuri organizatorice viabile prin constituirea de nuclee comuniste ilegale în fabrici, întreprinderi și la sate. Comuniștii nu avuseseră răgazul în cei trei ani care trecuseră de la întemeierea partidului — și nici împrejurările nu le-au fost favorabile pentru a extinde și consolida rețeaua de organizații de partid. Procesul de organizare a nucleelor (celulelor) de partid — în momentul ilegalizării — era abia la început. Primirea în partid — date fiind calitățile ce trebuia să le întrunească cel care cere să devină membru de partid — era un act de mare răspundere, necesitînd o perioadă de pregătire.

Sarcina primirii de noi membri în partid și de creștere a numărului de organizații s-a pus cu aceeași tărie ca și mai înainte, dar după scoaterea partidului în ilegalitate aceasta a devenit mai greu de îndeplinit, acest proces desfășurîndu-se în condiții de conspirativitate.

În legătură cu formele și metodele corespunzătoare pentru continuarea activității în noile condiții au apărut în partid diferite opinii și tendințe, asupra cărora și-au pus amprenta represiunile și persecuțiile împotriva mișcării revoluționare comuniste, insuficienta căhre ideologică și politică a unor cadre din conducere, amestecul și imixtiunile în viața și activitatea partidului a Internaționalei Comuniste, precum și a Federației

² Dizolvarea Partidului Comunist Român, în „Viitorul“ nr. 4917, din 29 iulie 1924.

Comuniste Balcanice. Nu pot fi subestimate nici propriile greutăți legate de cristalizarea și fundamentarea unei linii politice, strategice și tactice care să corespundă sarcinilor concrete izvorâte din realitatea noastră socială și națională.

În aceste împrejurări, unii militanți și-au concentrat atenția, cu precădere, către munca ilegală, subapreciind formele de activitate care erau posibile, nefiind încă prohibite de către autorități. Dacă nu se putea vorbi deschis, de pildă, în favoarea revoluției proletare, a cuceririi puterii etc., se putea, în schimb, face propagandă și se putea organiza acțiuni în favoarea lărgirii libertăților democratice, a amnistiei, pentru îmbunătățirea condițiilor de viață a maselor muncitoare.

Unii dintre militanții comuniști au insistat pentru ca paralel cu existența și întărirea partidului ilegal, să fie folosite cât mai larg și eficient și posibilitățile de activitate legală. Problema a stat și în atenția Congresului al III-lea al P.C.R., care, subliniind necesitatea mutării centrului de greutate al muncii politico-organizatorice a partidului în fabrici și uzine, a cerut comuniștilor „să exploateze toate posibilitățile legale, fie chiar și cele mai neînsemnate”³, pentru a influența și organiza masele.

Din păcate, cei care aveau asemenea puncte de vedere, juste în principiu, și-au restrâns activitatea cu deosebire la crearea unor nuclee și fracțiuni comuniste ilegale în sindicatele existente, precum și în alte organizații de masă, care au contribuit la orientarea partidului, pentru o perioadă, spre o activitate sectară.

Au existat și alte păreri potrivit cărora era necesar să se renunțe la orice activitate ilegală și să se creeze un partid muncitoresc legal, care, eventual, să aibă un aparat ilegal⁴. Adepților acestor idei nu le erau clare relațiile care urmau să se stabilească între partidul legal și aparatul său ilegal și nici metodele și formele concrete de organizare și desfășurare a activității.

Deși problemele îmbinării activității legale și ilegale prezentau în acele condiții o importanță deosebită, date fiind condițiile cu totul speciale în care se afla partidul comunist, găsirea unor soluții și rezolvări juste întâmpina greutăți. Nu de puține ori preocupările pentru a găsi și a dezvolta posibilitățile de muncă legală erau etichetate de către elementele stângiste ca „oportunism”, „lichidatorism”, „abatere de la principiile marxism-leninismului” etc., ceea ce explică în parte de ce folosirea unor forme concrete de activitate politică legală au trenat un timp după scoaterea partidului în afara legii.

Fără îndoială, unele soluții preconizate cu privire la organizarea activității P.C.R., în noile condiții de după ilegalizare, exprimau, cu sau fără voia autorilor lor, și idei dăunătoare. Discuțiile pe această temă făceau însă parte din preocupările partidului, a comuniștilor de a găsi o cale, cea mai potrivită, care să le asigure contactul permanent cu masele și să le influențeze, păstrând neatins și valorificând tezaurul programatic al mișcării revoluționare.

Însăși viața, cerințele luptei revoluționare au arătat comuniștilor care este calea cea mai bună de urmat. Treptat, Partidul Comunist Român, organizându-se și fortificându-se ca partid ilegal, a învățat să folosească

³ Arhiva I.S.I.S.P., cola Ab. VIII-3.

⁴ Arhiva C.C. al P.C.R., fond 1, inv. 8, dos. nr. 35, filele 3—5.

numeroasele posibilități legale pe care le oferea cadrul social-politic al țării. Comuniștii au desfășurat o susținută activitate în sindicatele unitare, cât și în cele social-democrate pentru revendicările vitale ale oamenilor muncii, au stabilit legături cu grupări din partidele burgheze aflate în opoziție — în special cu Partidul Țărănesc —, au desfășurat acțiuni în diverse organizații profesionale, culturale, sportive etc., au învățat să folosească adunările altor partide politice, tribuna consiliilor comunale și, pentru scurt timp, chiar și tribuna Parlamentului.

Participarea prin intermediul B.M.Ț. — de pildă, la campaniile electorale parlamentare și pentru consiliile comunale în cadrul unor coaliții de forțe social-politice interesate, fie și numai parțial, în restabilirea și apărarea drepturilor și libertăților democratice — a constituit un important succes al activității partidului comunist și celorlalte organizații muncitorești și democratice. Realizând înțelegeri cu organizațiile sociale, iar în unele cazuri acorduri pe o platformă de acțiune democratică cu grupări sau partide burgheze din opoziție, P.C.R., organizațiile muncitorești aveau posibilitatea să-și extindă influența în mase, folosind toate mijloacele posibile pentru a se pronunța public asupra marilor probleme ce frământau societatea românească⁵.

În activitatea de zi cu zi a Blocului Muncitoresc-Țărănesc, a sindicatelor și a altor organizații de masă s-au evidențiat militanți ca : E. Rosvan, Gh. M. Vasilescu, C. Ivănuș, M. Popescu-Doreanu, M. Macavei, M. Cruceanu, D. Grofu, Gh. Cristescu, Elena Filipovici, D. Gănescu, I. Niculi, D. Chicuș, C. Neniță, Simo Geza și mulți alții.

Condițiile tot mai grele în care își desfășura activitatea P.C.R., determinate de teroarea autorităților, care au dus uneori la dezorganizarea activității conducerii, unele neclarități privind linia politică, strategică și tactică, precum și imixtiunile organelor Internaționalei Comuniste în viața și activitatea partidului au favorizat dezlănțuirea și agravarea unei crize de conducere, care, între anii 1928—1930, a luat forma unor puternice manifestări fracționiste.

Cuprinzând în sfera lor și alte organizații muncitorești — sindicatele unitare, Uniunea Tineretului Comunist, Blocul Muncitoresc-Țărănesc, Ajutorul Roșu —, luptele fracționiste și-au pus amprenta asupra întregii activități desfășurate de partid, împiedicându-l să-și îndeplinească rolul de organizator și conducător al luptelor revoluționare, măcinându-i forțele și ducându-l la un pas de lichidare.

Curmarea luptelor fracționiste, precum și măsurile organizatorice și politice care au fost adoptate ulterior au contribuit la întărirea activității de partid în rîndurile muncitorilor din principalele ramuri ale economiei, la extinderea și întărirea legăturilor sale cu masele populare. Drept urmare în partid au intrat numeroși muncitori legați nemijlocit de procesul muncii, ceea ce a dus la îmbunătățirea compoziției sociale și naționale a partidului ; au fost create noi organizații de partid, iar cele existente s-au întărit.

În această perioadă partidul comunist avea peste 300 de celule în cele mai importante întreprinderi din Capitală și din țară, iar numărul

⁵ *Unitatea de acțiune a clasei muncitoare din România*, Edit. Politică, București, 1974, p. 84.

organizațiilor regionale a crescut de la 7 la 11⁶. Toate acestea au creat premise favorabile pentru trecera la noi forme și metode de îmbinare a muncii legale și ilegale, la o mai mare diversificare a acestora, în funcție de condițiile și împrejurările noi, deosebite care au intervenit în viața țării.

Cel de-al patrulea deceniu al secolului nostru, jalonat de marea criză economică din 1929—1933 și de începutul celui de-al doilea război mondial, a pus în fața Partidului Comunist Român sarcini de o uriașă complexitate. În noile împrejurări rolul clasei muncitoare și al partidului ei de avangardă a crescut nemăsurat, partidul politic revoluționar al proletariatului situându-se în fruntea forțelor sociale și politice ale vremii. În condițiile afirmării fascismului pe plan internațional, al transformării Germaniei într-un focar de revizuire teritorială, de încălcare a tratatelor internaționale, precum și al creșterii pericolului fascist pe plan intern, când în viața politică a țării se accentua pericolul de lichidare a democrației burgheze, de restrângere a oricărui drepturi și libertăți cetățenești, au sporit eforturile P.C.R. pentru coalizarea tuturor forțelor patriotice, democratice și antifasciste, pentru apărarea drepturilor și libertăților civice, pentru apărarea integrității teritoriale, independenței și suveranității naționale a României. Marile demonstrații antifasciste care au avut loc la București și în alte centre ale țării la 1 mai 1939 au constituit un exemplu elocvent în acest sens. Organizate și desfășurate sub semnul unității de acțiune între comuniști și socialiști, aceste manifestații — și cu deosebire cea din Capitală, la care au participat peste 20 000 de muncitori, funcționari, intelectuali, meseriași, femei și tineri —, precum și lozincile scandate de demonstrații: „Jos fascismul“, „Jos Garda de fier“, „Jos hitlerismul“ „Trăiască Frontul popular antifascist“ ilustrau sentimentele antifasciste profund înrădăcinate în rîndurile maselor celor mai largi, puternicul ecou pe care îl avea în conștiința poporului viguroasa acțiune desfășurată de P.C.R. pentru demascarea esenței antipopulare și antinațională a fascismului, a mișcării legionare — agentură a hitlerismului în România —, sprijinul activ pe care forțele populare îl acordau politicii partidului de unire a tuturor forțelor revoluționare, democratice, patriotice în lupta împotriva fascismului și războiului. Aceste manifestații au constituit — așa cum apreciază secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, participant activ la organizarea și desfășurarea lor — „o încununare a luptelor de clasă din acea perioadă, demonstrînd hotărîrea fermă a oamenilor muncii a poporului nostru de a se opune fascismului, de a asigura libertatea și integritatea patriei“⁷.

Partidul Comunist Român, în pofida condițiilor grele în care își desfășura munca, a reușit să creeze numeroase organizații legale, să răsplinească în mase presa de partid, să îmbine, într-o manieră originală, activitatea ilegală cu cea legală, acumulînd o bogată experiență revoluționară.

Organizațiile de masă legale create de partidul comunist erau, prin natura lor, organisme cu caracter larg, a căror arie de cuprindere se

⁶ Arhiva C.C. al P.C.R., fond 1, inv. 8, dosar nr. 118, filele 8—35.

⁷ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 12, Edit. Politică, București, 1976, p. 625.

extindea asupra tuturor claselor și păturilor sociale ostile exploatării, războiului, fascismului. În afara organizațiilor legale create de partidul comunist existau o seamă de societăți, grupări în cadrul cărora se manifesta influența comuniștilor. Sînt concludente în acest sens organizații ale invalizilor, funcționarilor, meseriașilor, pensionarilor. Conducerile organizațiilor de masă reflectau și ele compoziția socială variată a acestora, fiind alcătuite din muncitori, intelectuali, țărani, meseriași, funcționari.

Dizolvarea organizațiilor de masă create sau îndrumate de către P.C.R., procesele înscenate unor militanți de frunte ai mișcării antifasciste nu au putut stăvili combativitatea maselor populare, puternicul curent spre unitate al forțelor patriotice care — coalizate în cadrul Frontului Democratic — au obținut o răsunătoare victorie în alegerile parțiale parlamentare și comunale din anii 1936—1937. Succesele repurtate au confirmat o dată mai mult justetea aprecierii că în împrejurările date exista posibilitatea reală de a se închea o largă alianță de luptă împotriva fascismului, pentru apărarea independenței și integrității țării.

Orientarea clarvăzătoare a Partidului Comunist Român, reflectînd interesele și starea de spirit ale poporului român, a dat posibilitate mișcării noastre antifasciste să ridice la luptă pături largi ale populației și să bareze astfel pentru un timp ascensiunea fascismului spre putere. În același timp, crearea, conducerea, îndrumarea sau influențarea organizațiilor de masă legale și imbinarea muncii legale cu cea ilegală au constituit unul dintre elementele principale ale experienței cu care mișcarea revoluționară din România a contribuit la tezaurul mișcării comuniste și muncitorești internaționale.

Partidul Comunist Român se poate mîndri cu experiența și rezultatele pe care în anii grei ai ilegalității le-a dobîndit în activitatea de împletire a luptei legale și ilegale, expereință care a fost de mare utilitate în anii războiului, cînd partidul s-a afirmat ca organizatorul eroiceii rezistențe antifasciste, catalizatorul voinței de luptă a poporului român, factorul decisiv al coalizării într-un front comun al tuturor partidelor, grupărilor și cercurilor politice interesate în organizarea actului istoric din august 1944 — moment epocal, care a marcat începutul unei noi ere, de libertate și progres, în destinele României.

L'EXPÉRIENCE DU PARTI COMMUNISTE ROUMAIN EN CE QUI CONCERNE L'ACTIVITÉ LÉGALE ET ILLÉGALE DANS LA PÉRIODE 1924—1944

R é s u m é

L'entrelacement entre l'activité légale et illégale du Parti Communiste Roumain, pendant les années 1924—1944, a constitué l'une des coordonnées fondamentales du travail du parti après sa mise hors la loi. En ce sens ont eu des contributions remarquables les organisations de masse illégales, légales et semilégales initiées, conduites ou qui étaient sous l'influence des communistes.

Par l'entremise de ces organisations, en employant des méthodes adéquates au moment et aux nécessités de la lutte révolutionnaire, les communistes ont milité

pour activer les masses, pour le ralliement à la plate-forme commune de toutes les forces démocratiques, patriotiques, antifascistes, antihitlériennes. L'activité des communistes pour la réalisation de ces impératifs a eu un ample écho dans les masses, préparant ainsi les conditions pour une action ferme et victorieuse pendant la période où le pays et le peuple ont eu des tâches particulières dans le but de préparer et réaliser la révolution de libération nationale et sociale, antifasciste et anti-impérialiste. Les résultats obtenus par le P.C.R. dans la création, la direction des organisations de masse légales et dans l'entrelacement de l'activité illégale et légale constituent un des éléments principaux de l'expérience du mouvement révolutionnaire de la Roumanie qui a enrichi le trésor du mouvement communiste et ouvrier international.